Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

Muistio

1.11.2023

VN/1175/2023
VN/1175/2023-MMM-44

MMM:n lausunto Suomen elintarvikeviennistä valtiovarainvaliokunnan maatalousjaostolle 8.11.2023/HE 41/2023 vp

Hallitusohjelman vision mukaan ruoantuotanto Suomessa on kannattavaa ja elintarvikevienti on kaksinkertaistunut vuoteen 2030 mennessä. Suomalaisen ruoan vientipotentiaali on hyödynnettävä nykyistä paremmin.

Suomessa tuotetaan maailman puhtaimmissa olosuhteissa laadukkaita maataloustuotteita ja elintarvikkeita, joille on yhä kasvavaa kysyntää myös muissa maissa. Erityisesti lisäarvotuotteiden viennin lisäämisen kautta voidaan parantaa elintarvikesektorin kasvua ja kilpailukykyä sekä maatalouden kannattavuutta sekä kansallista huoltovarmuutta.

Elintarvikeviennin edistäminen on pitkälti ollut hallituskausittaista kehittämistä. Elintarvikeviennin edistämiseen tarvitaan systemaattista sitoutumista, mikä tarkoittaa resursseja tähän asti tehdyn työn jatkuvuuden varmistamiseksi ja edelleen kehittämiseksi. Työ sisältää muun muassa alan yritysten tukemista vientitoiminnoissaan sekä Ruokaviraston viranomaistyön ja elintarvikeattasea -resurssien varmistamisen.

Maa- ja metsätalousministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö ovat rahoittaneet elintarvikkeiden ja juomien vienninedistämiseen keskittyvää, Business Finland Oy:n toteuttamaa Food From Finland -kasvuohjelmaa. Juha Sipilän hallituksen aikana kärkihankerahoitusta ohjattiin myös Ruokavirastolle vientimahdollisuuksia avaaviin markkinoillepääsyhankkeisiin, vientivalvontajärjestelmien kehittämiseen, pienten ja keskisuurten elintarvikeyritysten neuvontaan ja vientivalmiuksien parantamiseen sekä sähköisen, Kiinan viranomaisten vaatiman, eläinlääkintötodistusjärjestelmän kehittämiseen. Näiden toimenpiteiden rahoitus on jatkunut myös pääministeri Sanna Marinin ja Petteri Orpon hallituskausilla.

Maa- ja metsätalousministeriö on myös resursoinut elintarvikkeiden vientiin keskittyvän attasean Kiinaan, Etelä-Koreaan ja Etelä-Afrikkaan (vuoden 2022 loppuun saakka) sekä ohjannut rahoitusta useiden elintarvikkeiden vientiosaaja -koulutuksen toteuttamiseen, elintarvikeviennin kehittämis- ja koordinointihankkeeseen, viljatuotteiden vientivalmiuksien lisäämiseen ja pakatun veden tuotannon ja viennin tilannekuvaselvitykseen.

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Maa- ja metsätalousministeriö PL 30 00023 Valtioneuvosto	Hallituskatu 3 A Helsinki	0295 16001 +358 295 16001		kirjaamo.mmm@gov.fi

Lisäksi rahoitusta on suunnattu suomalaisen ruoan maakuvatyöhön sekä kotimaisen tuotannon erityispiirteiden terävöittämiseen suhteessa kilpailijamaihin ja Food from Finland –ohjelman kautta globaalin markkinapotentiaalianalyysin laadintaan yritysten hyödynnettäväksi. Vientiä on edistetty aktiivisesti myös Team Finland-vienninedistämismatkojen avulla.

Maatalouden tulos- ja kehitysnäkymien arviointiryhmän raportissa elintarvikkeiden vienti nähtiin maatalouden kannattavuutta parantavaksi keinoksi. Elintarvikkeiden tuonti ja tuonnin arvo ovat lisääntyneet merkittävästi 2000-luvun aikana, mutta elintarvikeviennin arvoa ei olla pystytty vastaavasti kasvattamaan, minkä seurauksena elintarvikkeiden vientitase on heikentynyt huomattavasti 2000-luvulla

Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti suomalaisen puhtaan ruoan potentiaali hyödynnetään uudella kasvuohjelmalla, jolla lisätään myös elintarvikevientiä. Riittävällä TKI-rahoituksella vauhditetaan elintarvikealalle syntyviä innovaatioita ja investointeja, jotka kasvattavat alan arvonlisää ja työllisyyttä.

Kasvuohjelmalla tavoitellaan ruokaketjun kestävyyttä, kannattavuutta ja kilpailukykyä. Ohjelmalla tavoitellaan myös investointeja ja alan yritysten kasvua ja työpaikkojen lisäämistä. Tavoitteeksi asetetaan myös vientipotentiaalia omaavien korkean lisäarvon tuotteiden osuuden kasvattaminen, mikä on edellytys viennin arvon kasvattamiselle vähintään kaksinkertaiseksi nykyisestään. Ohjelman kautta tuetaan huoltovarmuutta, elintarvikemarkkinoiden toimivuutta ja läpinäkyvyyttä, toimintaedellytysten turvaamista sekä kestävän siirtymän edistämistä.

Ohjelman laadinnan tueksi ja toimeenpanon ohjaamiseksi maa- ja metsätalousministeriö on asettanut työryhmän 30.10.2023. Jäseniä ohjausryhmässä on kuudesta ministeriöstä sekä pysyviä asiantuntijoita keskeisistä sidosryhmistä. Työryhmän puheenjohtajana toimii valtiosihteeri Päivi Nerg. Työryhmä tulee tarkentamaan myös viennin edistämiseen kohdennettavat määrärahat kasvuohjelmassa.

Lisätalousarvioesityksessä II 2023 on siirretty 3 miljoonaa euroa kasvuohjelman toteuttamiseen ja lisäksi hallituksen talousarvioesitykssä 2024 ruokaketjun kehittämiseen varatulla momentilla 30.20.47 on määrärahoja kasvuohjelman toimeenpanoon.

Talousarvioesityksessä momentille 30.20.47 esitetään myönnettäväksi 6 587 000 euroa. Määrärahaa käytetään ruokapoliittisen selonteon tavoitteita tukevien kansallisten tai kansainvälisten toimenpiteiden rahoittamiseen. Määrärahalla tuetaan lisäksi luomualan ja lähiruoan kehittämisohjelmien mukaisia toimenpiteitä sekä luonnontuotealan kehittämistä.

Lisäksi määrärahalla tuetaan ruokaketjun ja maatalouden markkinoita koskevia kehittämis- ja kokeiluhankkeita uusien innovaatioiden kehittämiseksi. Määrärahalla tuetaan myös hallitusohjelman tavoitteita mukaan lukien elintarvikeviennin edellytyksien vahvistaminen.

Määrärahalla voidaan rahoittaa hankkeita, kilpailutettuja hankintoja tai suorahankintoja sekä kulutusmenoja, kuten palkkoja, palkkioita, selvityksiä, messuja ja seminaareja. Ruokavirasto vastaa hankkeiden hausta, maksatuksista ja valvonnoista. Hankkeet myönnetään erityisavustuksina. Määrärahan toimenpitein pyritään vaikuttamaan ruokasektorin toimintaympäristöön ja kehittymisedellytyksiin, ja tätä kautta parantamaan koko ruokajärjestelmän kestävyyttä sekä toiminta- ja kilpailukykyä.

Neuvotteleva virkamies Kimmo Närhinen